

Joan Josep Mussarra Roca, Prefaci a *Vindicació dels drets de la dona de Mary Wollstonecraft*, 2014.

Mary Wollstonecraft (1759-1797) [la mare de Mary Shelley] va viure una vida breu, poc convencional i certament tumultuosa. Havia passat una infantesa difícil, marcada per la precarietat econòmica i la violència del pare envers la mare. El seu caràcter rebel la va dur a una existència agitada. Va lluitar per assolir una independència econòmica i una respectabilitat intel·lectual normalment inaccessible a una dona del seu temps. Va defugir el matrimoni durant la joventut —encara que li coneixem relacions amb diferents homes, d'un dels quals, Gilbert Imlay, va tenir una filla il·legítima, Fanny—, i va voler viatjar a França per presenciar de primera mà el procés revolucionari que llavors s'hi esdevenia. En aquesta mateixa època, freqüenta els cercles de pensadors radicals i hi coneix el protoanarquista William Godwin. Tot i que la relació inicial entre tots dos sigui francament dolenta, acabaran per iniciar un afer i finalment es casaran el 1797, en saber que Mary havia quedat embarassada. El mateix any, Mary Wollstonecraft moria de complicacions postpart pocs dies després de donar a llum una altra dona notable, Mary Shelley, la futura autora de *Frankenstein*.

Wollstonecraft va ser prou coneguda en vida. Va escriure les seves obres en només deu anys, els últims de la seva existència, i en va tenir suficient per crear-se, de manera immediata, una reputació com a escriptora i filòsofa.

El qui havia estat el seu marit, el protoanarquista William Godwin, publica l'any 1798 unes *Memoirs* sobre la seva difunta esposa, un llibre benintencionat de records que va tenir un efecte molt diferent del que havia desitjat: la narració de la vida, com dèiem, poc convencional de Mary Wollstonecraft, i sobretot les revelacions a propòsit dels seus diversos afers amorosos, varen ser motiu d'un notable escàndol i van destruir la reputació de l'autora. Aquest és l'inici del descrèdit i la caricaturització que Wollstonecraft va sofrir a començaments del segle XIX, i del posterior oblit en què va caure la seva obra. El seu radicalisme il·lustrat, utòpic i racionalista no anava amb el nou segle. No seria reivindicada fins a l'auge del moviment pels drets polítics de la dona a partir de la dècada de 1880. Des de llavors, i sobretot durant les últimes dècades, ha suscitat un gran interès com a escriptora i com a precursora del feminisme contemporani.

L'obra que el lector té a les mans és, segurament, la més coneguda de totes les que va publicar. No podem, però, dissociar-la totalment d'una altra que l'havia precedida: *A Vindication of the Rights of Men* (*Vindicació dels drets de l'home*), que havia aparegut en un context històric molt específic. [...] L'autora hi reivindica la raó com a guia i fonament de les societats humanes, el republicanisme, l'abolició dels privilegis aristocràtics. Concep una societat basada en la família i en les virtuts privades, unes virtuts privades que no es defineixen a partir de la tradició, sinó de l'anàlisi racional d'allò que és bo per a l'ésser humà. No ens ha de sorprendre que el llibre fos ridiculitzat pel seu to excessivament emocional, en aparent contradicció amb el racionalisme de l'autora, i encara menys que aquesta excessiva emocionalitat es posés en relació amb el fet que l'hagués escrit una dona.

La vindicació dels drets de la dona apareix el 1792, i encara que es pugui llegir, i de fet normalment es llegeixi com una obra independent, és una continuació del llibre anterior, o més aviat un desenvolupament més ampli d'alguns dels temes que apareixien en aquest. És un llibre profeminista, però cal tenir sempre en compte que s'emmarca en una crítica més general de les societats europees del seu temps. Mary Wollstonecraft és prou clara en aquest sentit: per a ella, les monarquies hereditàries, les distincions entre nobles i plebeus, i, naturalment, la desigualtat entre homes i dones no són més que diferents aspectes d'una mateixa estructura opressiva: una societat edificada sobre privilegis de naixença. Alliberar la dona de la submissió a l'home és una tasca necessària, no solament per les dones mateixes, sinó també per establir una societat lliure i igualitària per a tothom.

La seva obra se centra en l'educació i en els costums privats, perquè aquest és l'àmbit en què l'autora creu que cal actuar. Ens trobem en el segle XVIII, gairebé tres dècades abans del naixement de Karl Marx, i Wollstonecraft no pensa en termes d'estructures econòmiques, sinó de relacions familiars i de rang. Entén que la subordinació de les dones en tots els aspectes de la vida social —i, també, la de diferents tipus d'homes— no es deu solament al marc legal vigent en el seu temps, sinó, per dir-ho amb un terme modern, al rol que la dona adopta dins la família i en les relacions amb les altres persones, i el compara amb el de certs tipus d'homes, com els clergues i els soldats. Tota l'educació de la dona està orientada a impedir que desenvolupi les facultats intel·lectuals i a fer que es conformi —diguem-ho també en termes moderns— a

exercir d'objecte sexual en una absurda competència amb la resta de dones. Així crea hàbits de submissió que ja no es podran desarrelar, i que no li ofereixen una altra perspectiva que el fracàs i l'amargor de l'envelliment.

Enfront d'aquest model, Wollstonecraft defensa una vida organitzada entorn de la racionalitat i d'allò que veu com a funcions que per naturalesa li corresponen a la dona: ajuntar-se raonablement amb un home, si és possible, raonable, tenir-hi fills i criar-los d'una manera racional. Encara que pugui xocar a la nostra sensibilitat del segle XXI, Wollstonecraft entén que aquest rol és natural en la dona i xoca, precisament, amb els convencionalismes que li impedeixen de viure una vida plena; des del seu punt de vista, la frivolitat i l'estupidesa a què està condemnada la majoria de dones de la seva època impedeix que aquestes siguin bones mares i esposes. Però —cal dir-ho— no es queda aquí. Alhora que projecta aquest model de família, també proposa que les dones, en el futur, arribin a exercir les mateixes professions que els homes. Cal aturar-se un moment i pensar el que representava una afirmació com aquesta al segle XVIII.

I vol arribar-hi per mitjà de l'educació. Un dels apartats finals del llibre tracta, precisament, de la necessitat d'establir escoles adequades, i d'ensenyar els nens i les nenes dins d'una mateixa aula. Però el seu projecte té un caràcter més general: cal destruir el que ella considera nocions equivocades sobre el caràcter de l'home i de la dona, sobre el tracte que han de rebre l'un i l'altra, sobre les lectures que han de freqüentar, les diversions que han de practicar, el tipus de relacions socials que han d'establir. Una de les seves principals preocupacions és abolir l'imperi de les emocions i de la sensibilitat, que considera guies inadequades per a la conducta humana. Cal entendre-ho bé: Mary Wollstonecraft considera que allò que podríem anomenar l'educació sentimental de la seva època és un mitjà de manipulació, una manera de limitar les perspectives de la persona, que solament poden desenvolupar-se per mitjà de la raó. Així, rebaixa enormement la importància de l'amor entre home i dona, que considera una manifestació passatgera de la ingenuïtat i l'entusiasme propis de la joventut, apropiada només en el moment que li és propi, i insisteix que cal preparar la dona, i també l'home, per a la veritable convivència familiar que començarà quan l'enamorament s'esvaeixi. Per a Mary Wollstonecraft, la quasi sacralitat de l'amor en la societat de finals del XVIII impedeix que la dona es faci una veritable idea del món i

li talla les ales. No és una simple afirmació dogmàtica, sinó les conclusions d'una persona que, de fet, s'havia lliurat als turments de l'amor amb una seriositat inusitada.